

Обставини справи

Ця справа стосувалася права компанії «Supergrav Albania Shpk» (далі – компанія-заявник) на доступ до Конституційного суду, який визнав її конституційну скаргу неприйнятною через те, що вона була подана невчасно. Основне питання в цій справі полягало в тому, з якої дати слід відраховувати чотиримісячний строк для подання конституційної скарги – з дати, коли рішення Верховного суду було вручено компанії-заявнику, чи з дати ухвалення рішення.

Компанія-заявник подала цивільний позов проти поліції округу Мат, вимагаючи відшкодування збитків у зв'язку з демонтажем її обладнання. 13 липня 2012 року суд першої інстанції відмовив у задоволенні позову, і це рішення Апеляційний суд Тирани 11 квітня 2013 року залишив без змін.

Компанія-заявник оскаржила ці рішення до Верховного суду, який 28 січня 2016 року в закритому судовому засіданні ухвалив рішення про відмову у відкритті провадження, оскільки скарга не містила викладу жодних правових підстав для оскарження. Це рішення мало лише резолютивну частину без повного обґрунтування. У той час повідомлення учасників справи про ухвалені Верховним судом рішення здійснювалося шляхом їх розміщення на офіційному вебсайті та передачі тексту вмотивованого рішення до канцелярії Верховного суду. Ні в матеріалах справи, ні в зауваженнях сторін немає вказівок про дату ухвалення рішення Верховного суду з повним обґрунтуванням або підтвердженням його опублікування на вебсайті. У своїх зауваженнях від 21 квітня 2019 року компанія-заявник стверджувала, що станом на цю дату рішення ще не було опубліковано.

8 листопада 2016 року було оприлюднено Закон № 99/2016 від 6 листопада 2016 року, яким строк для подання конституційної скарги скорочувався з двох років до чотирьох місяців «з моменту отримання інформації про втручання» у конституційне право чи свободу. Він також передбачав, що новий термін буде застосовуватися з 1 березня 2017 року.

20 вересня 2017 року компанія-заявник надіслала листа до Верховного суду з проханням вручити їй згадане судове рішення. Мотивоване рішення було вручено компанії-заявнику 26 вересня 2017 року.

Компанія-заявник подала конституційну скаргу 4 жовтня 2017 року.

8 листопада 2017 року Конституційний суд визнав її неприйнятною з причини пропуску чотиримісячного строку, який починався з дати ухвалення Верховним судом оскаржуваного рішення. Він вказав, що компанія-заявник повинна була своєчасно поцікавитися результатами своєї справи у Верховному суді.

Оцінка Суду

Відповідні принципи щодо права на доступ до суду та, зокрема, щодо доступу до вищих судів були узагальнені Судом у справі *Zubac v. Croatia* ([ВП]. Застосовуючи

ці принципи в обставинах цієї справи, Суд зазначив, що доступ до Конституційного суду для окремих заявників, як фізичних, так і юридичних осіб, забезпечується через можливість подання конституційної скарги. Однак такий доступ обмежений, серед іншого, часовими рамками для її подання.

(i) Законна мета

Суд мав спочатку перевірити, чи переслідувало обмеження законну мету. Він зазначив, що немає сумніву в тому, що встановлення часових обмежень для доступу до вищих судів загалом є допустимим. Правила, що регулюють процедуру та строки звернення до суду, які застосовні до засобів правового захисту, призначені для забезпечення належного відправлення правосуддя та дотримання, зокрема, принципу правової визначеності, і учасники судового процесу повинні очікувати застосування існуючих правил (див. рішення у справах *Miragall Escolano and Others v. Spain* та *Lay Lay Company Limited v. Malta*).

Щодо скорочення строку для подання конституційної скарги з двох років до чотирьох місяців, Суд зазначив, що конституційна скарга в принципі подається на остаточні судові рішення та інші акти. Проте рішення Конституційного суду може скасувати такі рішення та повернути провадження на попередню стадію, до апеляційного суду чи суду першої інстанції. Скорочення терміну, про який йдеться, на думку Суду, мало на меті зміцнення правової визначеності та слугувало уникненню тривалих розглядів до ухвалення остаточного рішення в конкретній справі (див. рішення у справі *Çela v. Albania*).

Таким чином, Суд вважав, що скорочення строку для подання конституційної скарги переслідувало законну мету.

(ii) Пропорційність

Суд зазначив, що його роль обмежується перевіркою того, чи є наслідки тлумачення національними судами норм процесуального характеру, таких як строки, що регулюють подання апеляцій, сумісними з Конвенцією (див. рішення у справі *Jensen v. Denmark*).

Проте питання щодо порушення принципу правової визначеності може виникнути не лише як проблема тлумачення правового положення у звичайний спосіб, а й у формі твердження про необґрунтоване тлумачення процесуальної вимоги, яка перешкоджає розгляду позову по суті і тим самим тягне за собою порушення права на ефективний захист у суді. Таким чином, хоча строки в принципі є законними обмеженнями права на суд, спосіб їх застосування в конкретній справі може призвести до порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, наприклад, якщо перебіг строку для подання апеляції починається з моменту, коли сторона не знала і не могла фактично знати про зміст оскаржуваного рішення суду нижчої інстанції (там само, § 36).

У зв'язку з цим Суд наголосив, що сторони повинні мати можливість скористатися правом подати апеляцію з моменту, коли вони можуть ефективно ознайомитися з судовими рішеннями, які покладають на них тягар або можуть порушувати їхні законні права чи інтереси. В іншому випадку суди могли б суттєво скоротити час для подання апеляції або навіть зробити будь-яку апеляцію

неможливою через затримку вручення своїх рішень. Будучи засобом зв'язку між судовим органом і сторонами, вручення забезпечує повідомлення сторін про рішення суду та його мотиви, таким чином дозволяючи їм подати апеляцію, якщо вони вважають це за потрібне (див. згадане рішення у справі *Miragall Escolano and Others*, § 37). Що стосується Албанії, Суд уже розглядав справи щодо рішень *in absentia*, хоча й в іншому контексті, і зазначав, що строк для подання конституційної скарги мав відраховуватися з дати, коли заявник дізнався про рішення, яке оскаржується (див. рішення у справі *Shkalla v. Albania*).

Якщо позиція Конституційного суду буде прийнята, це створить ситуацію, в якій компанія-заявник не матиме можливості ознайомитися з текстом рішення Верховного суду до подання конституційної скарги. Таку ситуацію важко узгодити зі статтею 6 Конвенції, яка, згідно з усталеною практикою Суду, втілює в якості принципу, пов'язаного з належним відправленням правосуддя, вимогу про належний виклад у судових рішеннях мотивів їхнього ухвалення (див. рішення у справах *García Ruiz v. Spain* [ВП]; *Angel Angelov v. Bulgaria*; та *Georgiy Nikolayevich Mikhaylov v. Russia*).

Щодо аргументу Уряду про те, що компанія-заявник могла дізнатися про рішення Верховного суду через вебсайт цього суду, Суд зазначив, по-перше, що Уряд не надав доказів того, що це конкретне рішення коли-небудь було там опубліковано. Варто також зазначити, що апеляція перебувала на розгляді у Верховному суді протягом кількох років, перш ніж її було відхилено у закритому судовому засіданні та без будь-якого попереднього повідомлення сторін. Найважливішим і принциповим є те, що звичайною практикою Верховного суду Албанії на той час було оприлюднювати резолютивну частину свого рішення після його ухвалення, після чого міг пройти значний час, перш ніж публікувалося все рішення з обґрунтуванням. Таким чином, може статися, що весь строк подання конституційної скарги закінчиться до того, як повне обґрунтування рішення Верховного суду буде опубліковано та надано сторонам. У зв'язку з цим Суд зазначив, що до 1 березня 2017 року строк для подання конституційної скарги становив два роки. Враховуючи значну тривалість цього строку, можливо, не було б нерозумним очікувати, що заявники дізнаватимуться про рішення Верховного суду з його вебсайту, за відсутності персонального вручення, оскільки вони мали для цього достатньо часу. Однак новий чотиримісячний термін видається надто коротким, щоб заявники мали достатньо часу, щоб ознайомитися з аргументацією рішень Верховного суду через його вебсайт, зокрема з огляду на часті часові розриви між ухваленням резолютивної частини рішення та викладом його повного тексту.

З огляду на вищевикладене, Суд вважав, що чотиримісячний строк для подання конституційної скарги мав бути обчислений, за нинішніх обставин, з 26 вересня 2017 року, коли рішення Верховного суду було вручено компанії-заявнику. Однак Конституційний суд зарахував цей строк з 28 січня 2016 року, коли Верховний суд ухвалив своє рішення, і визнав конституційну скаргу компанії-заявника неприйнятною як подану невчасно. Таким чином, компанія-заявник була позбавлена права на доступ до Конституційного суду.

Висновок

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 9 травня 2023 року й набуло статусу остаточного 9 серпня 2023 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.